

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№2(131)/2020

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2020

Nur-Sultan, 2020

Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф., Баку мемлекеттік университеті, Баку, Әзірбайжан
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф., Қырғызстан Ұлттық ғылым академиясы, Бішкек, Қырғызстан
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Бахтикиреева Улдана	ф.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы университеті, Мәскеу, Ресей
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф., Яссы мемлекеттік университеті, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жан Динжиң	PhD, проф., Миньцзу университеті, Пекин, Қытай
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф., Хаджи Байрам Вели университеті, Анкара, Түркия
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф., Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ
Райхл Карл	ф.ғ.д., проф., Бонн университеті, Бонн, Германия
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф., Ә. Науаи атындағы Ташкент өзбек тілі және әдебиеті мемлекеттік университеті, Ташкент, Өзбекстан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Тіл және халықаралық білім бойынша бірлескен ұлттық комитеті, Вашингтон, АҚШ
Сәтенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тұрысбек Рақымжан	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф., Уфа федералды зерттеу орталығы, Уфа, Башқұртстан, РФ
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф., Лингводидактика жоғары мектебі, Санкт-Петербург, Ресей
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент м.а., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгей университеті, Измир, Түркия
Янковски Хенрих	PhD, проф., А. Мицкевич атынд. Польша университеті, Познань, Польша

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ. Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Г.Е. Базылхан

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 25 дана. Басуға 08.06.2020 ж. қол қойылды.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,
тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief Dikhan Kamzabekuly

Doctor of philology, academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Deputy Editor-in-Chief Zharkynbekova Sholpan

Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof., Baku State University, Baku, Azerbaidzhan
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof., National Academy of science of KR, Bishkek, KR
Aimukhambet Zhanat	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof., RUDN University, Moscow, Russia
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology, L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof., University UAIC, Iasi, Romania
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. Higher school of linguodidactics and translation, Saint Petersburg, Russia
Erzhiasun Güljanat	PhD, Prof., Hasi Bayram Veli University, Ankara, Turkey
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Henryk Jankowski	PhD, Prof., Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof., UFRK RAS, Ufa, Bashkortostan, RF
Metin Ekiji	PhD, Prof., Ege University, Izmir, Turkey
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof., Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof., University of Bonn, Bonn, Germany
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof., Tashkent State University of Uzbek language and literature, Tashkent, Uzbekistan
Rivers William Patrick	PhD, Prof., Joint national Committee on languages and international education, Washington, USA
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, as. Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Turysbek Rakymzhan	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhang Dingjing	PhD, Prof., Minzu University of China, Beijing, China
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: G. Ye. Bazylkhan

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies. Signed in print: 08.06.2020

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф., Бакинский государственный университет, Баку, Азербайджан
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф., Национальная академия наук КР, Бишкек, Киргизия
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф., Российский университет дружбы народов, Москва, Россия
Беженару Людмила	д.ф.н., проф., Ясский государственный университет, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жан Динжин	PhD, проф., Китайский университет Миньцзу, Пекин, Китай
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ержласун Гульжанат	PhD, проф., Университет Хаджи-Байрам Вели, Анкара, Турция
Каскабасов Сеит	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Негимов Серик	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф., Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ
Райхл Карл	д.ф.н., проф., Боннский университет, Бонн, Германия
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф., Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы имени А. Навои, Ташкент, Узбекистан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Совместный Национальный комитет по языкам и международному образованию, Вашингтон, США
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Тажibaева Сауле	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Турьисбек Рахимжан	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф., УФИЦ РАН, Уфа, Башкортостан, РФ
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф., Высшая школа лингводидактики и перевода, Санкт-Петербург, РФ
Шарип Амантай	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгейский университет, Измир, Турция
Янковский Хенрих	PhD, проф., Университет имени Адама Мицкевича в Познани, Познань, Польша

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402
Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Г.Е. Базылхан

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018 г.
Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 25 экземпляров. Подписано в печать 08.06.2020 г.
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500
(вн. 31-413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Амангазықызы М.</i> Қазақ прозасындағы астана образы	8-15
<i>Андасова М.М.</i> Жаһандық контекстегі классикалық жапон әдебиеті («Гэндзи хикаясы» негізінде)	16-21
<i>Демесинова Л.М.</i> «Архетип» ұғымының кейбір теориялық аспектілері	22-29
<i>Ердембеков Б.А., Султанғалиева О.Қ.</i> Мейірхан Ақдәулетұлы поэзиясындағы идеялық-көркемдік ізденістер	30-36
<i>Звонарёва Л.У., Звонарёв О.В.</i> «Күміс ғасыр» әйел ақындарының шығармашылығындағы Шығыс мифологиялық сарындары.....	37-46
<i>Зиоллаева А.Қ., Балтымова М.Р.</i> Мұқағали Мақатаев поэзиясындағы интермәтіндік көріністер	47-52
<i>Сатбаева А.Б.</i> XX ғасырдағы америка және қазақ әдебиетіндегі маскулиндік стереотиптер	53-61
<i>Таджиев Х.Х., Қортабаева Г.Қ.</i> “Қазыналы Оңтүстік” көптомдығындағы Нұралы Нысанбайұлының әдеби мұрасы	62-70
<i>Ташимбаева С.Ж.</i> Ақтамберді Сарыұлы толғауларының әлеуметтік-психологиялық мәнін зерделеу	71-76

Лингвистика және әдістеме

<i>Ақынова Д.Б., Баекеева Ж.Х.</i> Қостілділер сөйлеуіндегі грамматикалық интерференция	77-86
<i>Алдабердіқызы А., Аязбаева А.М.</i> Оқу сауаттылығы: анықтамалары мен қолданыс аясы	87-93
<i>Балабекова Қ.Ш.</i> Тұрмыс-салт ертегілеріндегі мақал-мәтелдердің этнолингвистикалық сипаты	94-100
<i>Есентемирова А.М.</i> Иллокутивті әсер - көркем аударма сәйкестігінің өлшемі	101-112
<i>Кожрахметова Г.А., Тажиббаева С.Ж.</i> Қазақ тіліндегі «шолпы» атауының аударылу ерекшеліктері	113-120
<i>Қамзабекұлы Д.</i> «Рухани жаңғыру» - адамзаттық құндылық	121-127
<i>Өтелбай Г., Әшенова А.</i> Тілді оқыту және ОӘК: жетілдіру ізденісі	128-134
<i>Рахимбаева Г.К.</i> Тарихи жырлардың тілдік ерекшеліктері	135-142

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Amangazykyzy M.</i> The image of capital in the Kazakh prose	8-15
<i>Andassova M.M.</i> Classical Japanese Literature in the Global Context (on Genji monogatari)	16-21
<i>Demessinova L.M.</i> Some theoretical aspects of the concept «archetype».....	22-29
<i>Yerdembekov B.A., Sultangalieva O.K.</i> Ideological and artistic searches in the poetry of Meyrkhan Akdauletuly	30-36
<i>Zvonareva L.M., Zvonarev O.</i> Mythological motifs of the East in the works of Silver age poetess	37-46
<i>Zinollaeva A.K., Baltymova M.R.</i> The manifestation of intertextuality in the poetry of Mukagali Makatayev	47-52
<i>Satbayeva A.B.</i> Masculine stereotypes in American and Kazakh literature of the XX century	53-61
<i>Tadzhiyev Kh.Kh., Kortabayeva G.K.</i> Literary heritage of the Nurali Nysanbaiuly in the multivolume “Kazynaly Ontustik”	62-70
<i>Tashimbayeva S.Zh.</i> Study of the socio-psychological significance of the tolgau Aktamberdi Saryuly	71-76

Linguistics and methodics

<i>Akynova D.B., Bayekeyeva Zh.Kh.</i> Grammatical interference in bilingual speech	77-86
<i>Aldaberdikyzy A., Ayazbayeva A.M.</i> Reading literacy: definitions and implications.....	87-93
<i>Balabekova K.Sh.</i> Ethnolinguistic character of proverbs and sayings in everyday tales	94-100
<i>Yessentemirova A.</i> Illocutionary influence as the criterion of literary translation authenticity	101-112
<i>Kozhakhmetova G.A., Tazhibayeva S.Zh.</i> Peculiarities of translation of Kazakh jewelry “sholpy”	113-120
<i>Kamzabek-uly D.</i> “Ruhani Zhangyru” – a common value	121-127
<i>Otelbay G., Ashenova A.</i> Teaching language and EMC: the ways of improvement	128-134
<i>Rakhimbayeva G.K.</i> Linguistic features of historical epics	135-142

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Амангазыкызы М.</i> Образ столицы в казахской прозе	8-15
<i>Андасова М.М.</i> Японская классическая литература в глобальном контексте (на материале «Повести о Гэндзи»)	16-21
<i>Демесинова Л.М.</i> Некоторые теоретические аспекты понятия «архетип»	22-29
<i>Ердембеков Б.А., Султангалиева О.К.</i> Идеино-художественные искания в поэзии Мейрхана Акдаулетулы	30-36
<i>Звонарёва Л.У., Звонарёв О.В.</i> Мифологические мотивы Востока в творчестве поэтесс Серебряного века	37-46
<i>Зиоллаева А.К., Балтымова М.Р.</i> Проявление интертекстуальности в поэзии Мукагали Макатаева	47-52
<i>Сатбаева А.Б.</i> Маскуллинные стереотипы в американской и казахской литературе XX века	53-61
<i>Таджиев Х.Х., Қортабаева Г.К.</i> Литературное наследие Нуралы Нысанбайулы в многотомнике “Казыналы Онтустик”	62-70
<i>Ташимбаева С.Ж.</i> Изучение социально-психологической значимости толгау Ақтамберды Сарыулы	71-76

Лингвистика и методика

<i>Акынова Д.Б., Бакеева Ж.Х.</i> Грамматическая интерференция в речи билингов	77-86
<i>Алдабердіқызы А., Аязбаева А.М.</i> Читательская грамотность: определения и сфера употребления	87-93
<i>Балабекова К.Ш.</i> Этнолингвистический характер пословиц и поговорок в бытовых сказках	94-100
<i>Есентемирова А.М.</i> Иллокутивное воздействие как критерий аутентичности художественного перевода	101-112
<i>Кожаметова Г.А., Тажипбаева С.Ж.</i> Особенности перевода названия казахского украшения «шолпы»	113-120
<i>Камзабек-улы Д.</i> «Рухани жангыру» - общечеловеческая ценность	121-127
<i>Отелбай Г., Ашенова А.</i> Языковое обучение и УМК: пути совершенствования ..	128-134
<i>Рахимбаева Г.К.</i> Лингвистические особенности исторических эпосов	135-142

ХҒТАР 27.25.19

Х.Х.Таджиев, Г.Қ. Қортабаева

*Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан
(E-mail: Xamidulla_86@mail.ru, turki_alemi@mail.ru)*

“Қазыналы Оңтүстік” көптомдығындағы Нұралы Нысанбайұлының әдеби мұрасы

Аңдатпа. XIX ғасырдың II жартысы мен XX ғасырдың 30-жылдарын қамтитын сексен жылдық қазақ әдебиеті айдынына көптеген тарихи тұлғалар келді. Сондай тұлғалардың бірі – дәстүрлі классикалық түрік және араб-парсы әдебиетінен нәр алған, қазақ әдебиетінде мол әдеби мұра қалдырған ақын Нұралы Нысанбайұлы. Мақалада Оңтүстік өңірінде әдеби мектеп қалыптастырған Нұралы ақынның өмірі мен шығармашылығы, әдеби мұраларынан діни термелер мен қисса-дастандары туралы сөз қозғалды. Сонымен қатар, Түркістан облысының тарихи-рухани мұраларына арналған «Қазыналы Оңтүстік» көптомдығы жобасы аясында жарық көрген шығармалары туралы мәліметтер жарияланды. Әсіресе, ақын Нұралы Нысанбайұлының діни ағартушылық бағытта жазылған қисса-дастандарын қазіргі тәуелсіз көзқараспен зерттеу мәселелеріне баса назар аударылды.

Түйін сөздер: нәзиралық дәстүр, қисса-дастандар, діни-ағартушылық, қолжазба, шығыс сюжеті.

DOI : <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2020-131-2-62-70>

Түсті: 24.02.20 / **Қайта түзетілді:** 16.03.20 / **Жарияланымға рұқсат етілді:** 08.06.20

Кіріспе. XIX ғасырдың 2-жартысында қазақ арасында ағартушы ғалымдар Шоқан Уалиханов, Ыбырай Алтынсарин, Абай Құнанбайұлы, сондай-ақ XX ғасыр басындағы Алаш көсемдері Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Мұстафа Шоқай т.б. ел мен халық тағдырын ғылым, оқу-білім жүйесін, қоғамдық ой-санасын, баспасөзін, саяси бағытын дамыту арқылы көркейтуді ойлады.

«XX ғасыр басындағы әдеби-тарихи процестің негізгі бағыты сол кезеңнің шындығы мен сұранымынан туындады. Бұл шақта отарланған елді серпілтуге жұмылған ұлттық қоғамдық-саяси қозғалыс пен әдеби рухани әлеуетті күштің біртұтасқаны байқалады» [1, 119 б.].

Осы әдеби рухани әлеуетті күштің бел ортасында жүрген М. Дулатов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, С. Торайғыров, М. Әуезов, С. Сейфуллин сынды қаламгерлер бір жағынан қазақ жазба әдебиетінің қалыптасуына үлес қосса, екінші жағынан бар күш-жігерін елін сауаттандыруға жұмсап, сол арқылы орыс империализміне ішкі қарсылықтарын білдіріп отырды.

Дәл осы тұста Қазақ даласының түрлі өңірлерінде ортағасырлық ақындар ұстанған нәзиралық дәстүрді жалғастыра отырып, өз тарапынан шығыс хикаяларының желісіне ғажайып қисса-дастандар жазған ақындардың мектебі қалыптасты.

Академик М. Қаратаев XIX ғасырда Қазақ даласында қалыптасқан ақындық мектептерін, ондағы ақындар мен оларға тән өзіндік ерекшеліктерін төмендегідей бөліп қарастырады:

«XIX ғасырда ұлан-байтақ қазақ даласының әр қиыр, әр бұрышынан дербес өзгешеліктері бар авторлардың ақындық мектебі қалыптасты. Мәселен, олар мыналар: Батыс Қазақстанда – Махамбет, Мұрат, Шернияз есімдері; Орталық Қазақстанда – Шортанбай, Дулат, Шөже; Оңтүстік Қазақстанда – Майлықожа, Нұралы, Молда Мұса (Мұсабек Байзақұлы – Қ.М.) секілді жазба ақындар; Жетісуда – Сүйінбай мен Жамбыл т.б. болып табылады» [2, 19 б.]

Бұл ақындар шығармашылығы тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында-ақ ешбір қоспаларсыз, тәуелсіз көзқараспен арнайы зерттеу қажет болған тақырыптардың біріне айналды. Бұл тақырыпта Ө. Күмісбаев, А. Қыраубаева, У. Қалижанов, С. Өмірзақов, Э. Қансейітова, Ж. Абдигапбарова, С. Ергөбек, С. Қосан сынды зерттеуші ғалымдардың ұтымды еңбектерін көруге болады.

Көрнекті әдебиет зерттеушісі Өтеген Күмісбаев зерттеп жазған «Терең тамырлар» атты зерттеу еңбегінде Шығыстың орта ғасырлық классикалық әдебиетінің асыл үлгілері қазақ даласына тереңдей тарап, қазақ ауыз әдебиетінің дамуына ерекше үлес қосқандығын, осы қайнар көздерден нәр алып, мұсылмандық рухпен Ұлы Алланы бір біліп, көрсеткен жолын «хақ» деп қабылдаған әдебиет өкілдері ХІХ ғасыр мен ХХ ғасыр басында жазып қалдырған шығармалары арқылы елді имандылыққа тәрбиелеп, ағартушылық қызмет атқарғандығын жеткізеді.

Ғалым: «Шығыс шығармаларының сюжеттерін, варианттарын қазақ топырағына әкелуші, қиссашы, дастаншылар жалғыз қиссаны ғана қуып кетпей, өздері де ірі білімпаздар болып, сан алуан тақырыптарға қалам тербеді, халықты өнер-білімге шақырды. Ауыз әдебиетінің үлгілерін жинаушы, аударушы, бастырушы және жырлаушы болды. Шығыс үлгісімен поэма, дастандар, хикаяттар тудырды» [3, 49 б.] - дей отырып, бұл кезең әдебиет өкілдері шығармашылығының маңыздылығын ескеріп, олардың әрқайсысын жеке зерттеу нысаны ретінде қарастыру керек деген идеяны ұсынған болатын.

Шығыстық қисса-дастандардың түп-төркіні мен қалыптасу кезеңдерін егжей-тегжейлі зерттеген ғалым Алма Қыраубаева ХІХ ғ. 2-жартысы мен ХХ ғасырдың алғашқы ширегінде өмір сүрген, ұлттық оянушылық идеясын діни-ағартушылық идеямен ұштастыра білген, бұл бағытта қисса-дастандар жазып қалдырған ақындар жайлы айта келіп:

«Бодандық ұлттық оянушылығының бір көрінісі ретінде бұл кезеңде ХІІІ-ХІҮ ғасырлардағы нәзира дәстүрі қайтадан жедел дами бастады. Нәзиралық әдеби тәсіл мен машықтың негізгі жанры – қисса-дастандар болып жалғасты. Ұлттық оянушылықтың жан-жақты дамуының бір басында Абай бастаған, ұлттық сананы жаңаша дамытудың бір бағыты тұрса, екінші жағында қазақи салт-сана мен имандылықтан айырылып қалмаудың жолын ескілікті дәстүрлерден іздеген ақындар тобы жинақталды. Олар қазақтың ежелгі жазба әдеби үрдісін жақсы білетін, мифті сюжеттер мен Құран хикаяларын, «Қисса Жүсіп» пен «Қиссас-ул әнбияны» оқып көрген, «Мың бір түн», «Тотынама», «Шаһнама» оқиғаларын жаттап өскен ақындар еді. Үлгі алған, оқыған мектебі дәстүрлі классикалық түрік, араб-парсы әдебиеті болған [4, 41 б.].

ХІХ-ХХ ғасырларда өте көп таралыммен шыққан діни қисса-дастандар соның айғағы. Ақындардың қаламынан туындаған бұл сюжеттер мен образдардың арғы бастаулары орта ғасырда түркі тілінде негізі қаланған ислами шығармаларда жатыр. Жүсіп Баласағұн, Ахмет Иүгінеки, Ахмет Ясауи, Махмұт бин Ғали т.б. шығармаларында Мұхаммед (с.а.у.) өмірі дәріптелетін болса, оның көкке шыққаны туралы Сүлеймен Бақырғани «Миғражнама» атты дастан жазған. Рабғузидың «Қиссасул әнбиясында» баяндалатын пайғамбарлар (Адам, Мұса, Иса, Жүсіп, Салих, Ысқақ т.б. жалпы саны жиырма бес) ХХ ғасырдың басындағы біраз ақынға азық болды» [5, 32 б.].

Ақылбек Сабалұлы, Ораз молда, Ақмолла Мұхаммедиярұлы, Майлықожа Сұлтанқожаұлы, Мәделі Жүсіпқожаұлы, Мәулекей Юманчиков, Кашафутдин Шахмарданұлы, Шәді Жәңгірұлы, сияқты шығыс классикалық дәстүрінде тәрбиеленген сөз зергерлерінің өмірі мен шығармашылығы біршама зерттеліп, әдебиеттен өз орнын алған болса да, соңғы он жылдықта жүргізген зерттеулеріміз нәтижесінде жоғарыдағы тізімге Тұрлыбек Сұлтанбекұлы, Италмас Тұнқатарұлы, Сәдуақас Жақашұлы, Қалыбай Мәмбетұлы, Жылқыбай Шопанұлы, Дәулет Сарыұлы, Қозы Оспанұлы сынды тағы көптеген есімдерді қосуға болатынына көз жеткіздік.

Сондай тұлғалардың бірі – Оңтүстікте өзіндік әдеби мектеп қалыптастырған, Сыр бойы мен Қазығұрт, Ордабасы, Қаратау өңіріне кеңінен танымал ақын Нұралы Нысанбайұлы деуге болады.

Зерттеу жұмысының мақсаты мен зерттеу әдістері. Зерттеу жұмысына тиісті деректерді әзірлеуде зерттеуге алынып отырған тақырыптың өзектілігіне және фактілердің алуандығына назар аударылды. Зерттеліп отырған тақырыптың негізгі қозғаушы факторы – Нұралы ақынның қисса-дастандары.

Зерттеу жұмысын жүргізу барысында қолданылатын негізгі дереккөздер – Нұралы ақынның діни дастандарының қолжазба факсимилиялары. Сондай-ақ, діни ағартушылық идеяларды ғылыми тұрғыдан сараптау, зерттеу үшін әдеби бағыттар мен ағымдарды бағалау, талдау әдістері қолданылды. Нұралы ақынды жан-жақты тану, өмір сүрген ортасын айқындау үшін, әдеби дәуірді нақтылау, тарихи-типологиялық тұрғыдан бағаланды.

Талқылау. Нұралы Нысанбайұлы – 1857 жылы қазіргі Оңтүстік Қазақстан облысы Бәйдібек ауданына қарасты Боралдай ауылында (Кенес дәуірі тұсындағы «Социалистік қоғам» колхозында) туылған.

«Нұралының бірінші ұстазы болған Өмірзақ деген молда балаларға өте қатал, зәрі күшті адам екен. Нысанбай Нұралыны Өмірзақ молдаға: – Баламның сүйегі менікі, еті сіздікі, әйтеуір хат танытып берсеңіз болды, – деп тапсырған екен. Алғашқы сауат ашқан кітаптары – Әптиек, Құран, Шар кітап, Сопы Аллаярдың хикметтері секілді кітаптар болған [6, 6 б.].

1874 жылдан Арыс өзенінің жағасындағы Ишанбазарда Әбдікерім ахунның үжірасында жатып оқиды. Мұнда Әбдікерім, Әді деген молдалардың ұстаздық етуімен – «Мухтасар», «Фикһи кайдани» секілді кітаптар мен «Ақаид», «Мүшкілат» деген еңбектермен танысады. Шығыс халқының қиссаларына қызығып, Шығыстың классик ақындары: Фирдауси, Низами, Науаи, Физули, Қожа Ахмет Ясауилердің еңбектерін, тағы басқа да әдеби шығармаларды оқып, ілім тереңіне бойлай түседі. Аталған шайырлардың кейбір шығармаларын жаттап та алады. Ахунның мешітін үш жылда бітіріп, еліне келеді» [7, 7 б.].

1879 жылы әкесі қайтыс болып, отбасының ауыртпалығы Нұралыға түседі. Десек те, жастайынан діни білімге қанық, шарифат негіздерін терең түсінген Нұралы қандай ауыр жағдайда өмір сүрсе де, күнделікті қайда барса да, мұсылманша кітаптарды оқып, өз бетінше ізденуін дамыта берген. Ахунның мешітінен келгенде, оның бір қап кітабы бар екен [7, 7 б.].

Ақын әдебиеттік талантының эволюциялық өсу жолында, ең алдымен, шығыс ақын-шайырларын үлгі етсе, әр мезгілде өзімен замандас Майкөт, Майлықожа, Құлыншақ, Молда Мұса, Мықан, Шәді төре, Италмас сынды ақындармен кездесіп, өзіне көп тәжірибе жинақтаған.

Мысалы, «Зарқұм», «Саудагер Марқұм», «Пайғамбардың ғарға кіргені», «Әбілда бала», «Қырықбала», «Кесікбас» сынды дастандарын Нұралы Майлықожадан үлгі алып шығарған.

Ал Италмастың өз аузынан «Шора батыр», «Шеризат-Күлшат», «Шылым», «Мекер айым» және басқа да дастандарын есітіпті. Осылардың қабатында ақындықты ерте бастаған Байшопанұлы Жылқыбай ақын-молдаға ұшырасады. Жылқыбай – ақындарға ұстаз болған, шәкірт баулыған, өзі жазып шығарған термелерін, дастандарын шәкірттеріне жаттатып жүреді екен. Жылқыбайдың мұндай жақсы қасиеттерінен әсер алып үйренген Нұралы оның өз қолжазбаларынан «Орақ-Тағай», «Заман хан», «Арша хан», «Жәнібек-Мақпал», «Асқарбай-Сарыбек», «Ораз молда», «Салиқа қатын» сияқты дастандарын оқып, үлгі алған. [7, 11 б.].

2010-2015 жылдары «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы аясында Оңтүстік Қазақстанның тарихи-рухани мұраларына арналған «Қазыналы Оңтүстік» көптомдық жо-

басы жүзеге асырылды.

Белгілі ғалым, ф.ғ.д., профессор Мекемтас Мырзахметұлы басшылығымен жүзеге асырылған мегажобаға отандық танымал ғалымдар тартылып, облыс бойынша түрлі бағыттарда ғылыми экспедициялар ұйымдастырылды. Қазақстан Республикасы Ұлттық Ғылым Академиясының Ғылыми кітапханасы, Қазан, Ташкент қалаларының қолжазба қорлары зерттеу нысанына алынды. Жоба аясында жалпы саны 311 кітап жарық көрген болса, олардың арасында Нұралы Нысанбайұлы шығармаларына арналған кітаптар саны 13 томды құрап, әдебиет зерттеушілерінің назарын өзіне тартып отыр.

Жалпы XIX ғасырда Оңтүстік өңірінде ақындық өнер ерекше даму жолына түскендігін ескерсек, бұл бағытта Мұхаметжан Қаратаев Нұралы Нысанбайұлын замандасы Майлықожа Сұлтанқожаұлы және Молда Мұса Байзақұлы сынды жыр дүлдүлдерімен қатар атап кетуі Нұралы ақынның замандас шайырлармен жасаған тығыз қарым-қатынастарынан көрінеді.

«Құйыршық», «Назыгүл», «Ханым сыры» дастандарын Нұралының өз аузынан естіген Майлықожа ақын оған ақындық өнер жөнінен көптеген өсиеттер айтады:

«Бойындағы ақындық өнерді желге ұшырып сарп етпе, өлеңді кітап сөздерінен алып шығар, «Бисмилласыз» бастама. «Бисмилла» – өлеңнің жастығы болады» – деп кеңесін береді.

Сондықтан болар, ұстаз өнегесін бойына сіңіре білген Нұралының термелері болсын, дастандары болсын бастамасы «Аса қамқор, Ерекше мейірімді Алланың атымен» басталғандығын көреміз. Назар аударатын болсақ, жастайынан Ислам тарихы мен шариғат негіздерін оқып, білім алған шайырлар бұл дәстүрді қатаң сақтаған. Яғни, әр автор шығармасын Алланың атымен бастауды (Бисмилла, Бисмиллаһир Рахманир Рахим) немесе бисмилламен бастаудың пайдаларын жырға қосуды ұмытпаған.

Ақын «Гүлзейнет» қиссасында:

Бисмилла қалам ұстадым,
Бейбисмилла қылмаған
Еш нәбилер істерін.
Алланың аты аталмай,
Һәр пәнде таппас нысабын.
Он тоқызлы һәріппен,
Түзетеді бір Алла,
Дүниенің іші-тыстарын.
Он тоқыз һәріп бисмилла,
Көңілге меккем ұстағын.
Бисмилланы тілге алған,

Шайтанның көрмес қыспағын [8,1 б.] - деп, әрбір жан иесі бастаған ісінің бастамасын оған сол мүмкіндікті берген Алланың атымен бастауы тиіс екендігін ескертеді. Ақын «Бейбисмилла қылмаған, еш нәбилер істерін» – деп, бұл мәселеде Алла елшілерін үлгі етеді және «Бисмилланың» пайдаларына арнайы тоқталып өтеді. Әрбір мұсылман бастаған қандай да бір ісін Алланың атымен бастауы – Құран Кәрімнің адамзатқа ұсынған негізгі теориясы екендігін ескерсек, Алла елшісіне (с.а.у.) түскен алғашқы аят бұған дәлел.

Осы орайда Құран Кәрімнің «Алақ» сүресінің алғашқы аятына назар аударайық:

ا
قَلْخِ يَدَاكَ الْكُتُبَ رَبِّمَا ابْأَرْقُ

– Оқы. Жаратқан Раббыңның атымен. Алақ сүресі, 1-аят. [9, 597 б.].

Аяттың алғашқы сөзі – бұйрық райлы «Оқы» сөзі. Оқу – сөздікте «үйрену, білім алу, тану» секілді мағыналарға ие. Демек, бұл сөз Жаратушы тарапынан құлына түсірілген алғашқы сөз болуы адамзаттың асыл мақсатын білдіріп тұрғандай. Аяттан оқу, үйрену, тану мен кез келген бір істі бастау Жаратушының атымен басталу керектігі белгілі болады. Ал

содан соң келесі мәселеге көшумен шығармасын жалғастырады.

Нұралы ақыннан басқа Майлы, Шәді, Италмас, Мәди секілді ақындар шығармаларында да бұл дәстүр бар. Шығарманы бұл дәстүрмен бастау әр авторда әртүрлі әдіспен беріліп отырады. Біз мұны олардың өзіндік сауаттылығы мен діни білімдерінің деңгейіне байланысты болса керек деп пайымдаймыз.

Шын мәнінде терең ислами білімді бойына сіңіріп, бойындағы ақындық өнерін кемел адам болу жолына жұмсаған Нұралы Нысанбайұлы да жоғарыда аты аталған ақындармен бір заманда өмір сүріп, өзі де ақындық жолына түсіп, талай әдеби жәдігерлер жазып қалдырды.

Көптеген төкпе өлең-жырлары, жұмбақтары, насихат сөздер мен айтыстары, қисса-дастандары, термелерімен атағы шыққан Нұралы ақын мұрасының салмақты жағы діни-ағартушылық бағытта жазылған қисса-дастандары.

Жалпы «Қазыналы Оңтүстік» көптомдығында Нұралы ақынның түрлі тақырыптарға жазылған отыз сегіз қисса-дастаны жарық көрген болса, соның ішінде, таза Ислам дінінің тарихы мен Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) заманында және Алла елшісі (с.а.у.) қайтыс болғаннан кейінгі дәуірлерде болған түрлі оқиғаларды баяндайтын қиссаларының саны – сегіз.

Олар төмендегідей: «Зейнеләбиден», «Гүлсәруар», «Үсейін мен Мүсілім» қиссалары, «Қисса Асан мен Үсейіннің (Хасан және Хусейн) шаһид болғандары», «Қисса Гүлзейнет», «Мұхаммед ғалейһиссалам мен Әбу Жәһілдің күрескені», «Һарут-Марут», «Кесік бас» қиссалары.

Нұралы ақын әдеттегідей «Бисмилладан» соң:

Жәрдем берсең жалғыз Хақ,

Пайғамбары Құдайдан

Тағы бір дастан нұсқадым, [8, 1 б.] - деп, Жаратушыдан медет сұрап, Алла елшісінің (с.а.у.) заманында болған түрлі оқиғалар жайлы дастанды бастауға кіріседі немесе адамзаттың ардақ тұтар тұлғасы Мұхаммедке (с.а.у.) салауат және сахабаларға, айырықша төрт шадиярға салауат айта отырып, содан соң негізгі идеяға көшіп отырған.

Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) өмірінде болған елеулі оқиғалар немесе сол заманда Исламды қабылдауға ден қойған пайғамбар замандастары туралы арнайы өлеңмен шығарма жазу екінің бірі батыл қадам жасай алмайтын шаруа екендігі мәлім. Ақын араб, парсы тілдеріндегі діни сюжетті шығармалар мен тарихи деректерге сүйеніп, қазақ тілінде сан түрлі жыр, дастан, қиссалар шығарған. Діни-ағартушылықты мақсат еткен бұл қиссалар ақынның Ислам тарихынан мол хабары бар екендігін көрсетеді. Сондықтан болса керек замандастары Нұралы ақынның атына «Молда» деген сөз қосып, «Молда Нұралы» деп ерекше құрмет көрсеткен.

Нұралы ақын дастандарындағы діни-ағартушылық идеялардың бастысы– адам өмірінің жалғандығы. Дүниеге келіп кетіп жатқан әрбір адам баласының басына түсетін бұл жағдай туралы сөз қозғай отырып, «адамның баласында тірі қалған бар ма?» - деп, оған бір рет берілетін өмірдің уақытша екендігін, оны мәнді-мазмұнды өткізу керектігін ескерте отырып, «жақсының аты өлмейді, молданың хаты өлмейді» деген халық даналығын өсиетіне қосады:

Адам ата, Хауа ана перзентінде,

Жан бар ма тірі қалған ойлап қара.

Алланың өзі бақи өзге пәни,

Ешкімге бұл дүние бермейді опа.

Жақсының әмме уақта аты өлмейді,

Молданың өзі өлгенмен хаты өлмейді.

Арт жағына жақсыдан қалса үлгі,
Ол үлгі тозып сірә көнермейді [10, 88 б.].

Шынында да бұл дүние адам баласының уақытша тұрақтайтын тұрағы, «Лаухул Махфузда» белгіленген уақыт келіп жеткен сәтте ол келесі «барзах» әлеміне көшіп өтеді. Мына жарық дүниеде жасаған тозаңдай амал-әрекеті оның амал дәптерінде жазулы тұрады. Сол дәптердегі әрбір ізгі амал мен зұлымдық әрекеті таразыға салынып, әр адам өзі үшін жауап береді. Бұл ұғымдар о бастан-ақ Алла тарапынан елшілер арқылы адамзат баласына ескерту болып келген. Әр бұйрықтан бас тарту – күнә екенін ескерсек, бұл дүниеден ғибадат, құлшылықсыз өткен адам ақыретке күнәларын арқалап бармақ. Мұндай сапардың барып тірелер жері – тек тозақ болмақ [11, 33 б.].

Ал бүгінгі қоғамды тура жолға бастаушы жолдардың ең басында Жаратушы ұсынған соңғы кітап – Құран Кәрім тұр.

Алла тағала Құран Кәрімде:

Өздеріне елші жіберілгендерді сұраққа тартамыз, әрі елшілерді де сұраққа тартамыз. (6) Әрине оларға біліп баян етеміз. Негізінде оларға жасырын емеспіз. (7) Ол күнгі таразылау шындық. Сонда кімнің таразысы (жақсылықта) ауыр тартса, міне солар құтылушылар (8). Ағраф сүресі, 6-8 аяттар [9,1 б.].

Аллдан келген үкімді көркем үлгіде жеткізген соңғы елші Мұхаммедпен (с.а.у.) оның сахабаларының өмірлік өнегелері таптырмас қазына іспетті. Мұндай ұғымдар ақынға иманмен бірге даритын болса ақынның кемелі сол. Нұралы ақын да міне, осындай дарын иесі.

Асыл дініміз тарихын терең меңгерген ақын екендігін оның Ислам тарихында ерекше белгілі тұлға, Алла елшісінің (с.а.у.) немере ағасы, ең сенімді сахабасы, Хамза Әбдімүтәліпұлының ерлік күрестері жайлы жазылған «Әмір Әмзе» дастаны да дәлелдейді. Көлемді де көркем туынды, көп нұсқалы «Әмір Әмзе» жырын алғаш жырлап, «Әмір Әмзе» қиссасын елге таратқан Нұралы ақын екендігі жырдың фабулалық сюжеті желісінде нақты айтылған.

Нұралының қазақ әдебиетіндегі қисса-дастан жанрының дамуына қосқан үлесін ескерсек, ол қалдырған тың дастандардың діни-ағартушылық мәні ерекше зерттеуді, нақты деректермен дәлелдеуді қажет етеді. Өйткені кез келген қоғамдық орта тудырған жағдай ақынды қоғамға ақыл-өсиет, насихат сөз – дидактика айтуға барынша міндеттеп, еріксіз мойын бұрғызады. Міне, сол сәтте ол өзінен бұрынғы қайнар көздерді пайдалануға кіріседі. Нұралы ақын пайдаланған қайнарлардың басында Ислам тарихы тұрса, одан нәр алған шығыстық әдеби мұралар да көп әсер еткен.

Шығыс әдебиетін терең меңгеріп, олардың классикалық шығармаларының тілдерін толық түсініп, оны қазақ тіліне аударған ақын кейде қара сөзбен жазылған әңгімелерді де дастанға айналдырған. Ақын Шығыс елдері кітаптарын аударғанда, түпнұсқаның негізгі идеясын сақтап отырған. Бірақ өз жағынан идея қосып, мазмұнын кеңейтіп, бастапқы күйінен әлденеше рет кеңейтіп, замандастары, тыңдаушысына жеңіл, әрі қызықты етіп жеткізуге тырысады. Шығыс елдерінің өлеңдерінен алып жазылса да, шығармаларында қазақ халқының әдет-ғұрып, салт-дәстүріне қатысты элементтер көрініп отырады. Ол елдердің тұрмыс-тіршілігі мен хал-жағдайынан гөрі қазақ халқының тұрмыс-тіршілігін, салт-дәстүрін әдебиетке түсіруді мақсат етсе керек. Қай дастанында болсын бұл мақсаттың орындалғанын көреміз.

Нағыз гуманизмге құрылған ислами әдебиет үлгілерін қазақ тіліне аударып, оны халқының тілімен жеткізуде Нұралы ақын көп еңбек сіңіргенін шығармалары дәлелдеп отыр. Әсіресе Мұхаммед пайғамбардың палуандарын, олардың ерлік күрестерін, дінді қастерлеу арқылы елді Хақ дінге сенуге, бір имани құндылықтарды бағалауға үгіттейді.

Әрине, ақынның діни қисса-дастандарының идеялық мәні кең ауқымды. Десек те, бүгінгі оқырманға қисса-дастандарда ислам тарихынан мол хабар беретін ақпараттар мен ақынның өнегелі өмірлік ұстанымдарды жеткізген идеяларын, сенім мәселесіндегі пайымын талдап жеткізе білсек, мақсатымыздың орындалғаны дер едік.

Нәтиже.

1. XIX ғасырда Оңтүстік өңірінде діни дастандар мен қиссалар жырлаушы ақындар тобы қалыптасты.
2. Төкпе өлең-жырларымен, айтыстарымен атағы шыққан Нұралы мұрасының елеулі бөлігі қисса-дастандары.
3. Нұралы нәзира үлгісімен жырлаған дастандарында негізгі идеяны сақтай отырып, бастапқы күйінен әлденеше рет кеңейтіп, замандастары, тыңдаушыларына жеңіл, әрі қызықты етіп жеткізуге тырысқан.
4. Ұстаз өнегесін бойына сіңірген Нұралы термелерін, дастандарын «Аса қамқор, Ерекше мейірімді Алланың атымен» бастап отырған.
5. Ақынның жастайынан діни білімге қанық, шариғат негіздерін терең түсінген білімді тұлға болғандығына пайғамбар Мұхаммед өміріндегі елеулі оқиғаларды арнайы өлеңмен жазған дастандары дәлел.

Қорытынды. XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасыр басында Оңтүстік өңіріндегі қиссашылдық мектептің ірі өкілі ретінде танылған Нұралы Нысанбайұлы қисса-дастандарының «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы аясындағы «Қазыналы Оңтүстік» көптомдығы жариялануы – қазақ мұратануына қосылған елеулі үлес. Нұралы Нысанбайұлының көптомдықта жарық көрген шығармаларын бүгінгі тәуелсіз санамен талдап, оқырманға жеткізу - заман талабы.

Өлкеге аты танымал ақын Нұралы Нысанбайұлының шығармашылық жолы әлі де зерттелуі керек. Біз сөз етіп отырған «Қазыналы Оңтүстік» көптомдық жобасының аясында ақынның жарық көрген мұралары 13 кітапты құрап отыр. Ақынның бар еңбегін бір ғана мақала төңірегінде ашықтап-айқындау мүмкін емес. Сондықтан Нұралы ақын шығармаларын зерттеуде әлі де қайта оралар мәселелердің көптігі байқалады. Айтыстарын да әдебиет зерттеушілері болмаса, былайғы көпшілік біле бермейді. Ақын мұрасын топтастырып, кешенді талдау арқылы тиісті бағасын беру – ғалымдарға міндет.

Қорыта келе, қазақ әдебиетінің XIX ғасыры мен XX ғасырдың алғашқы ширегінде өмір сүріп, көптеген діни қисса-дастандар жазған Нұралы Нысанбайұлы, Италмас Тұнқатарұлы, Жылқыбай Байшопанұлы, Шәді Жәңгірұлы сынды шоқтығы биік ақындар сол заманның өзінде-ақ имани құндылықтарды жырлап, руханияттың үзілмес көпірі бола білді. Ақынның өмірі мен шығармашылығын жан-жақты зерттеу, жоғалған жәдігерлерін табу - ұлт ғылымының абыройлы міндеті.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Қамзабекұлы Д. Әдеби-тарихи процес: ағымдар, концепциялар (ағартушылық кезең): Филология ғыл. докт. диссерт. – Алматы, 2002. – 365 б.
- 2 Маханов Қ.О. Нұралы Нысанбайұлы және оның ақындық мұрасы. // фил.ғыл. кан.дис. – Алматы, 1992. – 168 б.
- 3 Күмісбаев Ө. «Терең тамырлар», Оқу құралы. – Алматы: Қазақ Университеті, 2009. – 430 б.
- 4 Қыраубаева А. Қазақ әдебиетіндегі шығыстық қисса-дастандардың түп-төркіні мен қалыптасуы. Док.дис. – Алматы, 1997. -366 б.
- 5 Қыдыр Т. Орта ғасырдағы қазақ даласында ислами әдебиеттің қалыптасуы. Фил.ғыл.

канд. дис. – Алматы, 2005. – 170 б.

6 Нысанбайұлы Н. Шығармалары. Қазыналы Оңтүстік, 98 т. – Алматы: «Нұрлы әлем», 2013. – 296 б.

7 Өмірзақов С.Д. Қоқан басқыншылығы дәуіріндегі қазақ әдебиеті (монография) – Шымкент: «Алтын шаңырақ» баспасы, 2018. – 312 б.

8 Нысанбайұлы Н. «Гүлзейнет дастаны» қолжазбасы. «Қазығұрт» ҒЗО, қолжазбалар қоры, № 5 папка, 1-дәптер. – 188 б.

9 Алтай Х. Құран Кәрім. Қазақша мағына және түсінігі. Медине: «Құран Шәриф», 2016. – 675 б.

10 Нысанбайұлы Н. Насихат термелері қолжазбасы. «Қазығұрт» ҒЗО, қолжазбалар қоры, №9 папка, 3-дәптері, –17 б.

11 Исаұлы М., Жолдыбайұлы Қ. Ислам ғылымхалы. Алматы: Алтын қалам, 2006 ж. – 440 б.

Х.Х. Таджиев, Г.К. Қортабаева

Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Литературное наследие Нуралы Нысанбайұлы в многотомнике “Қазыналы Оңтүстік”

Аннотация. Вторая половина XIX века и 30-х годов XX века создала немало исторических фигур в казахской литературе, таких как Абай Кунанбайұлы, Ыбырай Алтынсарин, Шакарим Кудайбердиұлы, Ахмет Байтұрсынов, Шәди Жангирулы и др. В статье анализируются произведения поэта Нуралы Нысанбайұлы, автора религиозных кисса-дастанов в казахской литературе. Нуралы – это известная личность, оставившая огромное наследие в истории казахской литературы. В результате многолетних исследований в 2009-2015 годах в рамках мегапроекта «Сокровища Юга», посвященного историко-духовному наследию Туркестанского края, вышло полное академическое издание о наследии духовной школы поэта в южном регионе. Особое внимание было уделено кисса-дастанам поэта Нуралы Нысанбайұлы.

Ключевые слова: традиции назирь, кисса-дастаны, рукопись, восточный сюжет.

Kh.Kh.Tadzhiev, G.K. Kortabayeva

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Literary heritage of the Nurali Nysanbaiuly in the multivolume “Kazynaly Ontustik”

Abstract. The eighty-year history of the second half of the 19th century and the 30s of the 20th century created many historical figures in Kazakh literature. The article analyzes the works of the poet Nurali Nysanbaiuly, who wrote religious “qissa-dastan” in Kazakh literature. The poet Nurali is a famous person who left a huge legacy in the history of Kazakh literature. As a result of several years’ research in 2009-2015, a full academic publication on the heritage of the poet’s religious school in the southern region was published as part of the mega-project “Treasure of the South”, dedicated to the historical and spiritual heritage of the Turkestan region. Of the more than 300 books, the literary heritage of Nurali akyn amounted to 13 books and especially attracted

the attention of literary scholars. Particular attention was paid to the stories and epics of the poet Nurali Nysanbaiuly.

Keywords: traditions of Nazira, manuscript, oriental plot.

References

- 1 Kamzabekuly D. Adebі-tarihi proces: agymdar, koncepciyalar (agartushylyk kezen) [Literary and historical process: courses, concept (educational period)] Filologiya gyl. dokt. dissert. [Dissertation of doctor of Philology.] (Almaty, 2002, 365 p.). [in Kazakh]
- 2 Makhanov K.O. Nuraly Nysanbaiuly zhane onyn akyn dyk murasy [Nurali Nysanbaiuly and his poetic legacy] Filol.gylym.kand.dissert.[Dissertation of candidate of Philology] (Almaty, 1992, 168 p.). [in Kazakh]
- 3 Kumisbaev U. «Tereng tamyrlar», Oku kuraly. [«Deeproots», textbook.] (Almaty: Kazakh University, 2009, 430 p.). [in Kazakh]
- 4 Kyraubaeva A. Kazakh adebiyetindegi shygystyk kissa-dastandardyn tup-torkini men kalyptasuy [Formation and correlation of the Eastern kissa-dastan in Kazakh literature]. Filologiyagyl.dokt. dissert. [Dissertation of doctor of Philology] (Almaty, 1997, 366 p.). [in Kazakh]
- 5 Kydyr T. Ortagasyrdagy kazak dalasynda Islami adebiyettin kalyptasuy [Formation of Islamic literature in the Kazakh steppe in the middle ages]. filol.gylym.kand.dissert. [Dissertation of candidate of Philology] (Almaty, 2005, 170 p.). [in Kazakh]
- 6 Nysanbaiuly N. Shygarmalary [Compositions]. Qazynaly Ontustik [The hidden South] (98 V. Almaty:Nurly alem, 2013, 296 p.). [in Kazakh]
- 7 Umirzakov S.D. Kokan baskynshylygy dauirindegi Kazakh adebiyeti (Monografiya) [History of Kazakh literature of the age of Kokands aggression (Monograph)] (Shymkent, Altyn shanyrak, 2018, 312 p.). [in Kazakh]
- 8 Nysanbaiuly N. «Gulzeynet dastany» kolzhazbasy. [«Dastan of Gulzeynet»]. «Kazygurt» GZO, kolzhazbalarkory, № 5 papka, 1-dapter. Research center of «Kazygurt», the Fund of manuscripts, folder № 5, Noutbook №1, -P. 188. [in Kazakh]
- 9 Altay Kh. Kuran Karim. Kazaksha magina zhane tusinigi.[The concept and meaning of the Koran Karimin Kazakh] (Medine, Kuran Sharif, 2016, 675 p.). [in Kazakh]
- 10 Nysanbaiuly N. Nasihat termeleri. [Preachers].«Kazygurt» GZO, kolzhazbalar kory,№ 9papka, 3-dapter. [Research center of «Kazygurt», the Fund of manuscripts, folder of №9, Noutbook №3 – P.17. [in Kazakh]
- 11 Isauly M., Zholdybayuly K. Islam Gylymhaly [Islamic science]. (Almaty, Altyn kalam, 2006, 440 p.). [in Kazakh]

Авторлар туралы мәлімет:

Кортабаева Г.К. – ф.ғ.к., Түрксой кафедрасының доценті, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан.

Таджиев Х.Х. – Түрксой кафедрасының 2 курс докторанты, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан.

Кортабаева Г.К. – Candidate of Philological Sciences, Department of Turk soy, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

Tadzhiev K.K. – PhD student, Department of Turk soy, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекен-жайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.])

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нерцензируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Гүлсім Базылхан

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2020. - 2 (131). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 152-б.
Шартты б.т. - 19,0 Таралымы - 25 дана
Электронды нұсқа: [http:// bulphil.enu.kz](http://bulphil.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды